

Nieuwsbrief Kerkuilen

Jaargang 30 - mei 2020

**Aantal
geregistreeerde
broedparen
richting 4000**

Kerkuilenwerkgroep Nederland

www.kerkuil.com

Voor iedereen die betrokken is bij de bescherming van uilen

Inhoud

- 3 Aantal geregistreerde broedparen richting 4000
- 5 Nieuws uit de regio
- 22 Van de bestuurstafel

Colofon

Deze Nieuwsbrief Kerkuilen is een jaarlijkse uitgave van de Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland en verschijnt in een oplage van 15.000 exemplaren. De nieuwsbrief geeft actuele informatie over de kerkuil in Nederland. Ze is bedoeld voor iedereen die betrokken is bij de bescherming van kerkuilen zoals eigenaren en beheerders van gebouwen met nestgelegenheid, terreinbeheerders, leden van regionale kerkuilwerkgroepen en andere belangstellenden. Informatie over de Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland is te vinden op: www.kerkuil.com

In 2019 werd ons werk ondersteund door Vogelbescherming Nederland en door onze donateurs.

Samenstelling en redactie

Reinder Dokter (penningmeester@kerkuil.com),
Wied Hendrix (secretaris@kerkuil.com)
Nanning-Jan Honingh (njhoningh@zeelandnet.nl),
Johan de Jong (jongrans@hetnet.nl),
Ruud Leblanc (voorzitter@kerkuil.com),
Mary Mombarg (flo.bom@inter.nl.net).

Eindredactie

Helga Aukes Communicatie & Office Management

Ontwerp, vormgeving en druk

RBF communicatie, Leeuwarden
Nynke Postema (vormgever)
RBF print, Leeuwarden
www.rbf.frl

Redactieadres

Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland
Wied Hendrix, Snethlageweg 16, 7255 CE Hengelo (Gld)
Tel. 06-309 496 16

Coverfoto

Kerkuilen waren in dit topjaar nog nooit zo vroeg.
Foto: André Eijkenaar

Overname van artikelen, tabellen en schema's is alleen toegestaan met de volgende bronvermelding: 'Bron: Kerkuilen 2020, Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland'. Overname van foto's is zonder toestemming van de fotograaf niet toegestaan. *De redactie behoudt zich het recht voor aangeleverde artikelen in te korten, aan te passen, niet te plaatsen en aangeleverde afbeeldingen niet op te nemen.*

Uw contactpersoon

Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland

Voor de inventarisatie en bescherming van de kerkuil is Nederland verdeeld in 17 regio's. Deze vallen grotendeels samen met de provinciegrenzen. Uitzonderingen zijn Flevoland, Overijssel en Gelderland. Deze zijn opgesplitst in meerdere regio's. De Noordoostpolder maakt onderdeel uit van de regio West-Overijssel. In elke regio is een regionale coördinator actief. Deze is het aanspreekpunt voor het kerkuilenbeschermingswerk in die regio. De Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland organiseert ieder jaar in de loop van januari een bijeenkomst voor alle regiocoördinatoren.

Regiocoördinatoren

2	Groningen	André Eijkenaar	0597 - 561 872 / 06 - 222 556 32 eijkenaar-a@planet.nl
3	Friesland	Johan de Jong	0512 - 303 174 jongrans@hetnet.nl
4	Drenthe	Gé Hoogerwerf	0599-212 913 gehoogerwerf@zonnet.nl
5	Overijssel	Florian Bijmold	06 - 290 735 81 fbijmold@gmail.com
6	Twente	Johan Drop	06 - 103 487 65 johandrop@outlook.com
7	Achterhoek Noord	Mary Mombarg	0575 - 521 662 / 06 - 513 367 65 flo.bom@inter.nl.net
8	Achterhoek Liemers	Dick Langwerden	0543 - 461 798 d.langwerden54@gmail.com
9	Veluwe	Bertus van den Burg	0334 - 808 723 / 06 - 336 797 49 bertusvandenburg@gmail.com
10	Betuwe Oost <i>We zoeken een opvolger</i>	Jan Jacobs	024 - 397 25 74 jacobs.j@live.nl
11a	Oostelijk Flevoland	Lykele Zwanenburg	0321 - 318 272 lykele@live.nl
11b	Zuidelijk Flevoland	Allan Liosi	036 - 533 68 34 uilen4all@kerkuilenwerkgroep-flevoland.nl
13	Utrecht & Betuwe West	Paul Hendrixx	030 - 637 20 54 p.hendrixx@wxs.nl
14	Noord-Holland	Reinder Dokter	0229 - 219 207 skwn.penning@live.nl
15	Zuid-Holland	Michel Kuijpers	015 - 256 53 02 michel.kuijpers@caiway.nl
17	Zeeland	Hans Molenaar	0115 - 612008 / 06 - 132 903 70 h.molenaar@planet.nl
18	Brabant	Jochem Sloothaak	0411 - 66 40 10 jsloothaak@brabantlandschap.nl
19	Limburg	Jeroen Veldman	06 - 551 071 28 kerkuillimburg@hotmail.com

Contactadressen Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland

Voorzitter Ruud Leblanc Tel. 06 - 532 564 78 voorzitter@kerkuil.com	Secretaris Wied Hendrix Snethlageweg 16 7255 CE Hengelo (Gld) Tel. 06 - 309 496 16 secretaris@kerkuil.com	Penningmeester Reinder Dokter Tel. 0229 - 219 207 penningmeester@kerkuil.com
---	---	--

Stand van zaken

Aantal geregistreeerde broedparen richting 4000

De herfst van 2018 was droog en warm met zelfs nog uitschieters boven de 25 graden in oktober. Ook de winter van 2018/2019 was zacht. De vijfde winter op rij met temperaturen, die aanmerkelijk hoger waren dan normaal. De zomer van 2019 was warm en vooral in het oosten zeer droog, de tweede (te) droge zomer. Hoewel het op sommige plaatsen in het midden en noordwesten juist weer natter werd dan gemiddeld. Vanaf 1901 waren maar drie zomers warmer dan die van 2019. Deze zomer kende twee extreem warme periodes, het warmterecord 38.6 graden gemeten in 1944 in Warnsveld bij Zutphen werd maar liefst met 2.1 graad 'verbeterd'.

Op 25 juli werd in Gilze Rijen 40.7 graden gemeten!

Wat betekende dat alles voor de kerkuil?

Invloeden op het broedsucces

Vooraf in kasten, die onder golfplaten in kapschuren hangen, kan het extreem heet worden. In het verleden zijn in kasten op dergelijke plaatsen rond 12.00 uur

's nachts nog temperaturen gemeten van rond 50 graden. Als je bovendien bedenkt dat kerkuilpullen het moeten doen met het vocht dat ze via prooien aangevoerd krijgen, dan zal het duidelijk zijn dat de plek waar de kast hangt, van invloed is op het broedsucces gemeten in het aantal uitgevlogen jongen.

Ook heeft het weer invloed op het voorkomen van prooidieren, zoals muizen. Van de veldmuis is bekend dat er sprake is van een drie- tot vierjarige cyclus, waarin de soort toeneemt in aantal. Om vervolgens weer in aantal terug te vallen op een laag niveau. In sommige jaren kan de populatie zodanig toenemen, dat er sprake is van een veldmuizenplaag.

Tot de jaren vijftig van de vorige eeuw waren veldmuizenplagen vrij normaal. Daarna leek het min of meer onder controle, mogelijk als gevolg van modern graslandbeheer?

In 2004-2005 was er weer sprake van een top in de veldmuizenpopulatie en ook in 2014 was er vooral op grote delen van de Friese veengronden sprake van een ware plaag. Wie herinnert zich niet de beelden van

LANDELIJK OVERZICHT NEDERLAND 2019

2019	totaal 1e broed	waarvan mislukt 1e broed	aantal juv 1e uitgevlogen	niet gecontroleerd 1e br	gem. uitgevlogen	totaal 2e broedsels	waarvan mislukt 2e broed	aantal juv 2e uitgevlogen	gem uitgevlogen	3e broed	uitgevlogen	1e broed 2018	2019 t.o.v. 2018
Groningen	235	12	919		3,9	68	1	303	4,5	3	7	108	118%
Friesland	573	18	2005		3,5	121	8	473	3,9	5	23	408	40%
Drenthe	328	32	900		2,7	37	1	91	2,5			208	58%
West-Overijssel. / NO Polder	309	19	1329		4,3	21	2	76	3,6	1	5	235	31%
Twente	170	5	768		4,5	5	1	11	2,2			135	26%
Achterhoek-Noord	103	7	450		4,4	1		2	2,0			72	43%
Achterhoek-Liemers	177	6	814		4,6	20	4	80	4,0			184	-4%
Veluwe	169	17	714		4,2	9		40	4,4			98	72%
Betuwe-Oost	56	2	224	4	4,0	14	3	33	2,4			36	56%
Flevoland / Zuid	93	6	381		4,1	41	7	159	3,9	1	5	61	52%
Flevoland / Oost	41	1	178		4,3	17	4	50	2,9			28	46%
Utrecht-Betuwe-West	124	5	491		4,0	33	3	126	3,8			78	59%
Noord-Holland	221	17	881		4,0	64	6	296	4,6			154	44%
Zuid-Holland	243	6	844	14	3,9	56	9	186	3,3	1	0	110	121%
Zeeland	219	18	653	34	3,0	59	8	145	2,5			169	30%
Noord-Brabant	622	22	1901		3,1	10		28	2,8			435	43%
Limburg	170	11	714	1	4,2	11	2	30	2,7			118	44%
TOTAAL	3853	204	14166	53	3,7	587	59	2129	3,6	11	40	2637	46%

meeuwen, reigers, torenvalken, buizerds en al die andere vogels die zich te goed deden aan de veldmuizen? Ook 2019 was in sommige streken een jaar met veel veldmuizen. Dat heeft geresulteerd in maar liefst 60 broedparen van de velduil in Friesland!

Zoals bekend zijn muizen het stapelvoedsel van de kerkuil, maar ook van andere uilen zoals de velduil, ransuil en in mindere mate de steenuil. Ook in andere delen van het land waren veel veldmuizen te vinden, niet op plaagniveau, maar wel in voldoende grote aantallen om er voor de kerkuil een mooi broedseizoen van te maken. Vooral in ruigere grasvelden, wegbermen en dijkluchamen waren volop muizengaten en gangetjes, 'wisseltjes', te vinden.

Broedresultaten

Wat vooral opviel in 2019 was, dat de kerkuilen erg vroeg waren. De uilen moeten dus aan het eind van de winter in een goede conditie zijn geweest.

Eind mei waren in veel kasten al jongen van zes, zeven weken oud aanwezig. De stelregel, pas in de loop van juni beginnen met kastcontroles, kan dus tot gemiste uilen hebben geleid.

In 2019 werden maar liefst 3.853 eerste broedsels vast gesteld die gezamenlijk 14.166 uitgevlogen jongen opleverden. 587 paren begonnen aan een tweede broedsel en dat leverde ook nog eens 2.129 jongen op! Totaal begonnen 11 paren zelfs aan een derde broedsel met 40 uitgevlogen jongen.

Tel daar de uilen bij op die bijvoorbeeld 'stiekem' ergens zitten te broeden in de blaaspijp van een oud hooikanon of achter de isolatieplaten in een oude ligboxenstal.

En je komt al gauw aan een totale broedvogelpopulatie van meer dan 4000 kerkuilenparen.

Ook is er in sommige regio's geen maximale bezetting qua vrijwilligers. Dat betekent dat niet altijd alle kasten zijn bezocht en waarschijnlijk sommige broedparen onder de radar zijn gebleven.

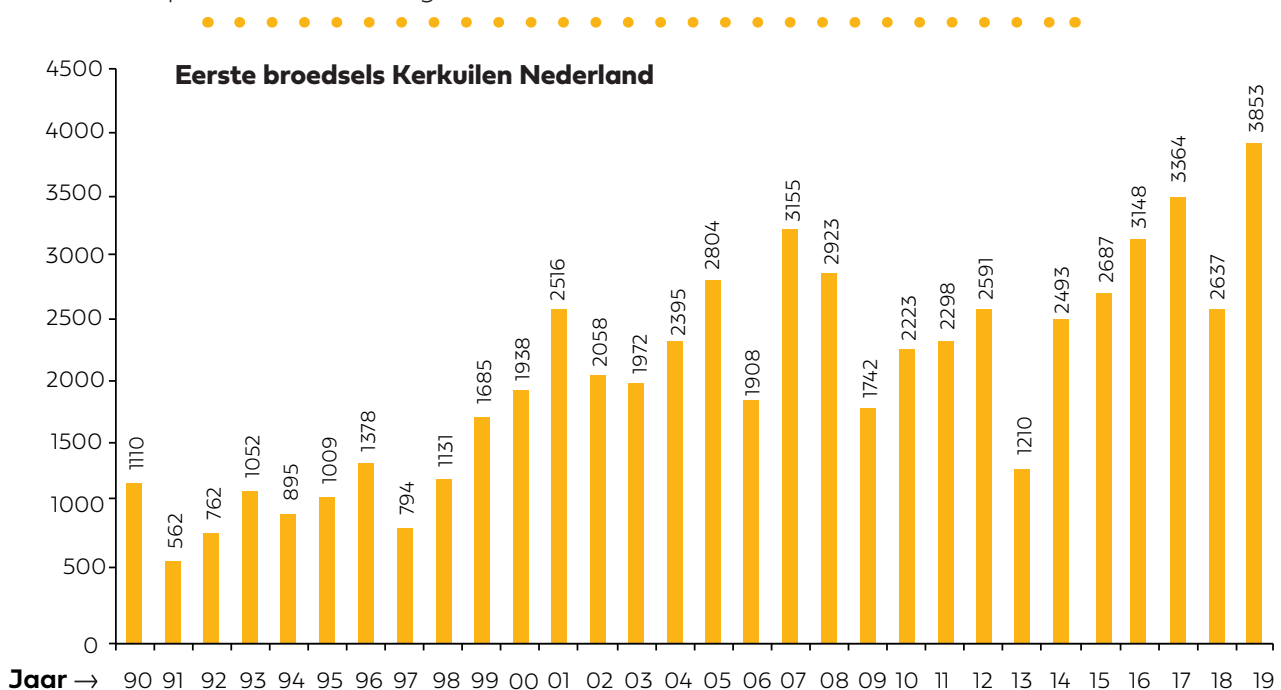
In het topjaar 2014 vlogen ruim 11.000 jongen uit, in 2019 maar liefst ruim 14.000 van de eerste broedsels, bijna 30% meer. Het valt wel op, dat het aantal uitgevlogen jongen per nest in 2014 met 4.5 aanmerkelijk beter was dan de 3.7 in 2019. Mogelijk gaat de 'uilendichtheid' hierbij een rol spelen. In sommige atlasblokken in Friesland kwamen in 2019 maar liefst 14 - en in het top blok maar liefst 15 - kerkuilenparen tot broeden. Een atlasblok is 2500 ha, dus dat betekent voor deze blokken per 200 ha een broedpaar. In een dergelijke situatie worden de uilen en andere roofdieren, die op het veldmuizen tafeltje dekje afkomen, inderdaad elkaars directe concurrenten.

Hoe verder?

In maart 2020 komen weer berichten binnen van muizenschade op verschillende plaatsen, onder andere in Achterhoek Liemers, in Groningen op de klei en in de Betuwe. Tot dusver is het vroege voorjaar ook nat, hetgeen een reductie van de muizenpopulatie op kan leveren. Het blijft echter gissen: niets zo onbetrouwbaar als de veldmuizenpopulatie.

Krijgen we er nog een veldmuis- en uilenrijk jaar bij of stort de veldmuizenpopulatie in en wordt het een mager jaar? Over een dik half jaar weten we meer.

Tekst: Wied Hendrix

Elk uilenbezoek een voltreffer

Elk uilenbezoek in juni bleek een voltreffer te zijn. Als iedere vrijwilliger zijn regio had kunnen controleren zou dit het andere topjaar 2014 overtroffen hebben. Het beschermingswerk blijft een opgave die met je privéleven soms moeilijk te combineren is. Legsels van acht tot negen jongen kwam vaak voor en zelfs een absoluut record van 12 (allemaal uitgevlogen) jongen. Veel tweede en enkele derde legsels en ondanks de hitte was het uitvliegpercentage goed.

Met de komst van twee nieuwe leden is er weer een 'witte vlek' in Groningen opgevuld. Ook pakten zij de wens van een eigen Facebookpagina op. Super! Momenteel is de werkgroep betrokken bij een subsidie-aanvraag voor zitstokken en rollagers op hectometerpalen langs de A7. Dit betreft de trajecten tussen Groningen en Friesland (omgeving Leek) en Groningen en Nieuwe Schans (omgeving Westerbroek). In navolging van de projecten in Friesland en Noord-Holland.

Bed & breakfast voor kerkuilen

Op een boerderij in Lageland met een bed & breakfast (B&B) zitten al jaren kerkuilen in de schuur. Ze vliegen via een gat in de oude schuurdeur in en uit. De nestkast staat op een gebint en is bereikbaar met een ladder. Toen de B&B werd uitgebreid konden de uilen echt niet meer in de schuur verblijven. De eigenaar spaarde kosten noch moeite en maakte - in samenwerking met het bouwbedrijf dat de uitbreiding van de B&B realiseerde - een invliegopening in het uilenbord. Hier achter werd, bovenop de hanenbalken, een afgesloten ruimte getimmerd, waarin een nestkast werd geplaatst die je met touw en katrol naar beneden kon laten zakken. De uilen vonden het direct prima. Ze broedden er afgelopen zomer twee keer in.

Dierenambulance afgebeld

Op een boerenbedrijf bij Woltersum werd op een middag een levende kerkuil gevonden die vastzat in een luchtkoker. De betreffende vrijwilliger was niet bereikbaar, dus maakten de bewoners de bodem van de koker los en vingden de kerkuil met troep en al op in een stoffen zak. De uil was wat slapjes en zag er niet goed uit. Dus werd er contact gezocht met de werkgroep en werd de dierenambulance gebeld.

Omdat er nog geen eieren of jongen waren gesignaleerd werd aangenomen dat het hier een volwassen kerkuil betrof. Maar wat als de dierenambulance het dier mee zou nemen en er toch eieren of jongen in de

kast aanwezig bleken te zijn? Bij nadere inspectie bleek er een jonge kerkuil in de kast te zitten. Was het 'kokerslachtoffer' misschien ook een jong? Inmiddels werd duidelijk dat de dierenambulance nog wel even op zich liet wachten. Op en in de kast lagen enkele muizen, waarvan er een met veel moeite aan het jonge slachtoffer werd gevoerd. Vervolgens lieten ze met een theelepeltje voorzichtig wat water in z'n snavel lopen. Het was immers erg heet (geweest) die dag! Het uilenjong knapte er van op. Moesten ze de dierenambulance nog laten komen midden in de nacht? En als er muizen in en op de kist lagen en dit betrof twee jongen, was het dan niet beter ze allebei weer in de kast terug te zetten? Zo gezegd zo gedaan en de dierenambulance maar afgebeld. Dit bleek een goede zet. De twee jongen zijn door de ouders gewoon weer gevoerd en beide vlogen uit. Alle luchtkokers nog eens nagelopen en volledig 'kerkuilenproof' gemaakt, voor zover dat al niet het geval was. Je kunt het er maar druk mee hebben, als vrijwilliger en zeker als onderdakgevers.

Tekst: Carel Leemhuis

Ondanks de hitte was het uitvliegpercentage van de kerkuil goed. (Foto: André Eijkenaar)

Friesland

Wonderlijke broedplekken

Hoewel er in 2019 nog heel wat nestkasten onbezet waren, zorgde de grote toename van het aantal broedparen voor 'woningnood'. Sommige uilen zitten ook liever op een zelf gekozen donker plekje in de schuur dan in de door ons geplaatste nestkast. Kerkuilen zijn van nature hollenbroeders en niet kieskeurig qua broedplaats. Dat bleek, van onze 38 kerkuilenparen zaten er 24 in een nestkast, vijf in een hooiblazerbuis, vier achter beplating, één achter een pluk riet in de schuur, één achter de dakgoot, twee in een oude schoorsteen en één op een aan een dakconstructie hangend plastic kleed. Wonderlijk al die verschillen. Enkele broedplekken vielen daarbij extra op.

Broedende kerkuil achter de dakgoot

Toen ik bij een nieuwe woning de nestkast in de overkapping met jongvee controleerde, zat er een holenduif in. Geen uilen dit jaar, vroeg ik. Ja zeker wel, was het antwoord. Ze zitten in ons huis. Achter de dakgoot langs de woning was een loze ruimte. Onbereikbaar voor ons zat de uil ergens in die ruimte. Gezien de herrie elke nacht waren er zeker jongen. Eigenlijk op een ongewenste plek.

In januari werd de aannemer opgeroepen om de vier ruimtes (op elke hoek één) dicht te maken. Die nacht, in het deel waar de uilen broedden, weer veel lawaai en herrie. De uilen zaten er nog in. De veehouder ondernam onmiddellijk actie. De ruimte werd weer open gemaakt zodat de uilen naar buiten konden. Nadat de aannemer weer was opgeroepen zijn de uilen niet meer binnen geweest. We zijn benieuwd of ze nu weer voor de nestkast in de overkapping kiezen.

Beschadigde gevel mooi alternatief

Op drie plekken zaten achter de isolerende gevelplaten van een ligboxenstal kerkuilen. Door de tand des tijds - misschien geholpen door wat kauwen - zaten er gaten in de gevelplaten.

Iemand van de werkgroep stond op de boerencamping in Terherne toen hij kerkuilen hoorde. De andere twee gevallen werden door de betreffende veehouders gemeld. Op alle drie locaties troffen we vervollegsels aan. De losse of beschadigde gevelplaten lijken dan ook een mooi alternatief voor de kerkuilen.

Eén uil zat achter de dakplaten. Op 2 maart 2020 hebben we daar nog even gekeken. Hoewel de

zomerbroedsels niet echt succesvol waren, vlogen er nog dagelijks vier tot vijf uilen in de stal. Dat waren dan ook echt wel de laatste jongen van 2019.

Tekst en foto's: Tsjepke van der Honing

3

1. Tussen de goot en de muur is een loze ruimte, die door de kerkuil als nestplaats is gebruikt.
2. Beschadigde gevelplaat.
3. Grote legsels waren in 2019 geen uitzondering. (Foto: André Eijkenaar)
4. Tijdens het ringen genoten onze gasten van de kerkuilen.
5. Onze wens –een uilenbord –ging in vervulling.

Genieten via uilenapp

In de zomer van 2018 kregen wij een nieuw rieten dak. De achterkant werd voorzien van een uilenbord, een lang gekoesterde wens. Eenmaal klaar zag het er prachtig uit. In juni 2019 zagen we enkele malen een kerkuil uit onze bosuilenkast vliegen die al tientallen jaren in de tuinhing en alleen een jaar bewoond werd door een paartje torenvalken. We bonden onze mobiele telefoon aan de uitschuifbare appelpruikstok en keken met de camera in de bosuilenkast. Wat een teleurstelling, geen uilen, geen eieren.

Een maand later haalden we onze campingspullen van zolder. We schrokken ons wild toen we wat zagen vliegen op zolder en verdwijnen door het uilenbord richting tuin. Na wat zoeken ontdekten we twee eieren vlak achter het uilenbord. De kerkuilen hadden de hele zolder tot hun beschikking omdat wij er nog niet aan toegekomen waren om een uilenkast achter het uilenbord te timmeren.

Na onze vakantie vonden we zes eieren. We kochten een bewakingscamera en hielden onze gasten zo in de gaten. Er werd een appgroep aangemaakt

4

waarin we foto's en video's deelden met familie, vrienden, collega's en dorpsgenoten. Eenmaal per week ging ik met de echte camera de zolder op om mooie plaatjes te schieten.

De kerkuilenwerkgroep werd ingeschakeld en kwam kijken hoe het er voor stond in Grolloo. Tot onze verbazing waren er zeven jongen! De ouders hadden het er vreselijk druk mee. Ondertussen was het voor ons genieten. De zolder was inmiddels in tweeën verdeeld met behulp van oude gordijnen: drie hanenbalken voor familie uil, de rest voor familie Hoeksema. De nestcamera registreerde ouders die muizen brachten, soms 4 tot 5 muizen per uur, kerkuilenjongen die hele muizen in een keer verorberden en die van hele lelijke uilskuikens veranderden in pluizige zachte witte bollen en daarna in jonge volwassen uilen. Op een regenachtige dag in september werden ze geringd door Jos. We aten beschuit met muisjes om de gezinsuitbreiding te vieren. Onze gasten genoten van de kerkuilen, konden ze van dichtbij bekijken en vasthouden.

Daarna vlogen ze een voor een uit. In het begin kwamen ze nog telkens terug, maar steeds vaker telden we er een minder overdag in het nest. Het krassen in de tuin was enorm, de jongen die de ouders riepen, soms zeven jongen in en om het huis.

Nu als een speer een kast erachter timmeren, in de hoop dat ze in het voorjaar terugkomen.

Tekst en foto's: Carin Hoeksema

Overijssel

Hulptroepen ingeschakeld dankzij oplettende boer

Op een warme juli-avond in 2019 werd ik gebeld door veehouder Jacob Schaap. Hij meldde dat er bij het ruimte maken op de hooizolder, voor een nieuwe lading hooibalen, twee kerkuilenkuikens verscholen zaten tussen de hooibalen. Het was die dag heel heet geweest en zijn vermoeden was dat ze door de hitte vanuit het dakbeschoot in de nok naar beneden waren gesprongen op de hooibalen.

In mei ringden wij bij Jacob nog vijf jonge kerkuilen die gewoon in de kerkuilenkast zaten in diezelfde hoge schokbetonschuur. Na het uitwisselen van informatie stapte ik in de auto richting de boerderij van Jacob waar ik bij aankomst op de hooizolder twee donsjongen op de hooibalen tegen elkaar aan zag zitten. Wat bleek nu het geval te zijn?

Er was sprake van een tweede broedsel achter het dakbeschoot bij een luchtkoker hoog in de nok. In het dakbeschoot zat ergens een opening waar de jongen doorheen waren geklauterd en uiteindelijk op de hooibalen terecht waren gekomen.

Waarom het kerkuilenpaartje voor deze warme locatie had gekozen om te gaan broeden was ons een raadsel. De kast zat nog helemaal niet vol met braakballen van de jongen van het eerste broedsel.

Aardappelkistje biedt uitkomst

Samen met Jacob schroefden we een plastic aardappelkistje tegen de gording aan en plaatsten de jongen erin. Ze zaten dan wel open en bloot, maar lekker geventileerd. Vanaf de grond zagen we dat de jongen mooi in het kistje bleven zitten.

De dagen erna zag Jacob dat de ouders met prooi kwamen aanvliegen. Waarschijnlijk zijn deze twee jongen later uitgevlogen.

Door het adequaat handelen en melden van Jacob konden we snel een reddingsactie op poten zetten. Familie Schaap, hartelijk dank voor jullie behulpzaamheid!

Tekst: Florian Bijmold

1. De kerkuilenjongen die we op de hooibalen aantreffen.
2. Boer Jacob die nog even wat foto's maakt van de kerkuiltjes.
3. Kerkuil met prooi. (Foto: André Eijkenaar)

Spectaculaire reddingsactie kerkuil

Niet ver van Denekamp ligt - op één van de donkerste plekken van Twente - tussen het riviertje de Dinkel en het omleidingskanaal, de sterrenwacht Cosmos. De omgeving maakt in de nacht deel uit van het jachtgebied van de kerkuil en overdag wordt er langs het stroomkanaal veel gevist. Een combinatie die niet altijd goed gaat.

Dat bleek wel toen een rondstruinnende familie daar een kerkuil spotte, hangend boven de Dinkel. De uil had zich verstrengeld in een vislijn en hing aan zijn linkervleugel boven de rivier. De gealarmeerde medewerker van de Dierenambulance kon niet veel betekenen, waarna de brandweer uit Oldenzaal erbij werd geroepen. Met een hoogwerker werd

de kerkuil, onder grote belangstelling van passanten, uit zijn benarde positie bevrijd en overgedragen aan de ambulancemedewerker. Om de vleugel zat een vistuig gewikkeld met lood en een blinker als lokaas. De kerkuil, die in 2014 als jong op acht kilometer van de vindplek geringd bleek te zijn, werd ter revalidatie overgedragen aan Dierensteunpunt Oost Twente (DOT). Enkele vleugelpennen waren geknakt maar voor het overige leek er weinig aan de hand te zijn.

Na een goede verzorging door Paulette Baake op het DOT werd de kerkuil weer losgelaten op het terrein van de sterrenwacht. De enigszins gehavende linkervleugel leek hem in het geheel niet te hinderen.

Tekst: Johan Drop

1. De in een vislijn verstrikte kerkuil hangt boven de rivier. (Foto: Lieke Bruns)
2. Volop belangstelling voor de brandweer. (Foto: Lieke Bruns)
3. Na revalidatie kon de uil weer worden vrijgelaten. (Foto: Johan Drop)
4. Het blinde jong.

Anoftalmie

In het voorportaal van een nestkast in Oud Ootmarsum zat een van de drie jongen pontificaal in het zonlicht, kennelijk genietend van de zonnewarmte. De echte reden was helaas anders.

Het beestje bleek de oogafwijking Anoftalmie, oftewel afwezigheid van oogballen, te hebben. Een blinde kerkuil heeft geen schijn van kans in de natuur, zodat er helaas niets anders op zat dan het beestje, dat verder heel gezond leek, te laten inslapen.

Tekst en foto: Johan Drop

Achterhoek Noord

Kerkuilen op het 'Emsbroek'

Tijdens een bezoek op het 'Emsbroek' trakteerde onze gastheer ons op diverse anekdotes met kerkuilen.

Toen hij op achttienjarige leeftijd een dode uil in de stal vond, wist hij niet om welke soort het ging. Hij liet de vogel zien aan een in de buurt wonende jager. Deze vertelde dat het een kerkuil was die misschien wel geld op kon brengen bij een preparateur. En dat bleek het geval te zijn. Een preparateur in Holterberg wilde er wel tweehonderd gulden voor geven. Uiteindelijk betaalde onze gastheer de preparateur om de kerkuil voor zichzelf op te laten zetten...

Van kunstmestsilo via kapschuur naar woonhuis

Jarenlang zaten er kerkuilen achter op de kunstmestsilo die soms mee de stal in vlogen om te jagen.

Wanneer de stal dichtging, vlogen ze gauw naar buiten. Een keer ging het bijna mis toen de stal ontsmet moest worden en er 'vreemd' volk aan het werk was.

De kerkuil werd opgesloten en pas de volgende ochtend ontdekt, waarna hij gelukkig in levende lijve weer kon worden vrij gelaten.

Later werd door de vogelwerkgroep een kerkuilenkast in de kapschuur geplaatst die direct door de uilen werd geaccepteerd. Sindsdien hadden ze bijna ieder jaar jongen en dat al ruim veertig jaar lang.

Inmiddels hebben de uilen een nieuw onderkomen in ons woonhuis gekregen, want door de Rood voor Rood regeling moesten ze uit de kapschuur. Deze regeling (officiële naam: Beleidsregel rood voor rood met gesloten beurs) biedt een eigenaar de mogelijkheid om op eigen erf een nieuwe woning in het landelijk gebied te bouwen in ruil voor het slopen van onder meer een aanzienlijke oppervlakte aan schuren.

Iemand van Landschapsbeheer gaf aan dat de uilen wel geen bezwaar zouden zijn om een bouwvergunning te krijgen, maar dat de vleermuizen nog wel eens problemen zouden kunnen geven.

Het omgekeerde bleek waar. De uilen moesten van een andere woning worden voorzien en de vleermuizen konden gewoon in de spouw blijven.

De uilen hebben nu een mooi nieuw onderkomen en daar alweer een paar keer jongen gehad.

Tekst: Gerrie Nijenhuis en Eddie Oosthof

Foto's: Gerrie Nijenhuis

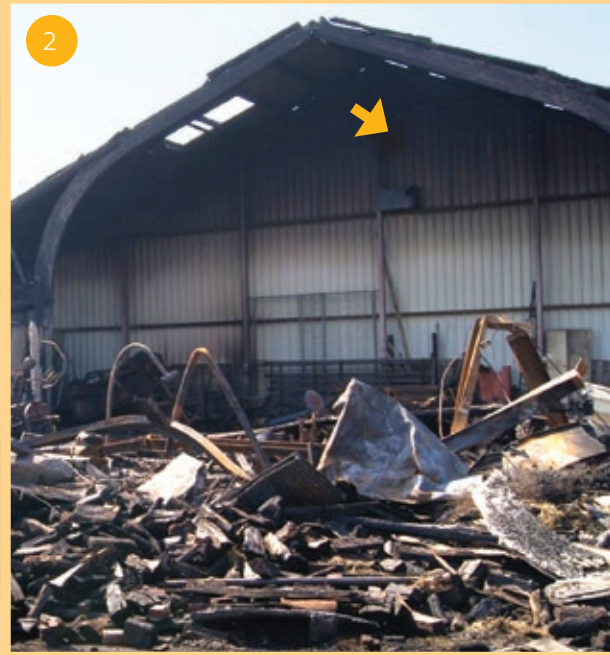
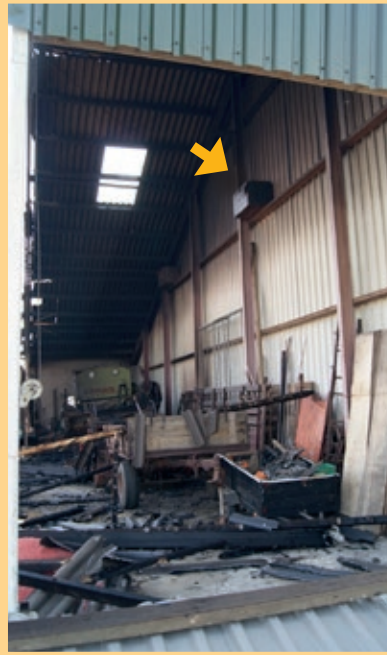
1. Het huidige onderkomen van de kerkuilen op het 'Emsbroek'
2. De verwoeste veldschuur met de twee kerkuilenkasten.
3. Het mannetje ontsprong de dans, maar was wel zo zwart als roet.
4. De tien jongen van de Achterhoekse uil. (Foto: Ed Bouwma)
5. De uilenkast was onbereikbaar vanwege het open haard hout. (Foto: Gerrit Kolenbrander.)

Achterhoek Liemers

Dilemma

Begin mei 2019 brandde een veldschuur af in Breedenbroek (Achterhoek). Het was een hevige brand. Aan de rechterzijwand hingen twee kasten. In een van de beide kasten zat - zo bleek later - een vrouwtjeskerkuil op eieren. Terwijl de brand en de hitte steeds verder naar rechts trokken, moet het vrouwtje voor een enorm dilemma gestaan hebben. De keuze was, of de kast uitvliegen en de eieren verlaten, of bij de eieren blijven. Ze koos voor het laatste met de dood tot gevolg. Ze is gestikt en werd half verkoold aangetroffen. Het mannetje is de dans ontsprongen. Hij was wel donker van de roet. Misschien heeft hij in de tweede kast gezeten en is wel op tijd weggevlogen.

Tekst: Joop Mecking en Dick Langwerden
Foto's: Dick Langwerden

Een kast vol verrassingen

Bij een van de boeren in het Duivense broek zat een kerkuil in de schuur die hij daar liever niet had. We verhuisden de nestkast naar een lage veldschuur in de buurt. Groot was onze verbazing toen wij het jaar daarop langs kwamen en het hele hok vol lag met open haard hout. De schuur was verhuurd aan iemand die voor zijn beroep aan het hakken en kloven was. We konden in ieder geval dat jaar en het jaar erop niet meer bij de kast komen.

Toen we de kast daar in 2019 weg wilden halen zagen we tot onze verbazing dat de kast goed gevuld was met braakballen en verse muizen. Besloten werd toen om de kast te laten hangen. We konden afspraken maken met de huurder om de kast te controleren. Ondanks de werkzaamheden in de schuur waren er in mei vorig jaar jonge kerkuilen. Een tweede broedsel van zes eieren volgde. Met in september uiteindelijk tien jongen, waarvan we er negen hebben geringd. Een verrassend resultaat!

Tekst: Gerrit Kolenbrander

Over veilig werken gesproken...

Afgelopen zomer kwamen we een valkenkast controleren in Hoogland. Omdat een ladder tegen de paal niet zo stevig was, had de eigenaar van het terrein een stevige constructie op de tractor gemaakt. Misschien niet arbotechnisch verantwoord, maar wel heel goed doordacht. Zo hadden we niet alleen vervoer naar de kast, maar konden we ook zo naar de kast klimmen voor de controle. Achteraf was dit niet nodig, want we zagen de vijf jongen zo al zitten. Ze waren volgroeid, dus hoefden we niet naar boven en konden we onnodige verstoring vermijden. Voor vrijwilligers en kastcontroleurs blijft het belangrijk om kastcontroles altijd met zijn tweeën te doen en zo veilig mogelijk.

Tekst: Bertus van den Burg

Natuurbeschermingswet van belang bij sloopvergunningen

Niet alleen de vervanging van asbestdaken - of zelfs de sloop van de desbetreffende schuren - maar ook de zogenaamde Rood voor Rood regeling heeft zijn effect op nestplaatsen die vaak al tientallen jaren door steen- en kerkuilen worden bezet.

NB. In het verslag van Achterhoek Noord wordt deze regeling nader uitgelegd.

Heel vreemd om door de hoorbaar gekraakte kerk-, steen- en bosuilenkasten tegen te komen. Want zijn deze nu wel of niet bewoond?

(Foto: Bertus van den Burg)

Samen met uilenmaat Jaap bezocht ik in de zomer van 2017 een kerkuilenkast in Nunspeet. Daar bleek de schuur samen met de kast te zijn gesloopt. Het jaar daarvoor hadden we het deksel van de kast rechtopstaand in de kast aangetroffen, deze uiteraard zonder bewoning. Dat had al een teken aan de wand moeten zijn. Dit voorval was voor ons aanleiding een lijst met bij ons bekende locaties van broedende/aanwezige uilen naar de gemeente Nunspeet te sturen, de gemeente waar het gros van ons kastenbestand hangt. In 2019 bleken opnieuw twee locaties met uilen te zijn gesloopt; een werktuigenloods en een woonboerderijtje. Blijkbaar had de gemeente zich weinig gelegen laten liggen aan onze lijst.

Bij een derde kerkuilenlocatie, waar het hoogstwaarschijnlijk net zo mis zou gaan, kwamen we er bij toeval achter dat een volledig vervallen boerderij en bijbehorende schuren met nestkast te koop stond. Ik stelde de betrokken makelaar op de hoogte van de Natuurbeschermingswet en verzocht hem dringend een potentiële koper op de hoogte te brengen van de aanwezige kerkuilen op het erf. Kort en goed, de nieuwe eigenaar liet alle bouwwerken op het perceel slopen, op een bakhuisje na. In overleg met ons is buiten de broedperiode om de nestkast verplaatst naar de zolder van het bakhuisje.

Voor het complete artikel zie:
www.kerkuil.com

Tekst en foto: Roel Pannekoek

1. De ingenieuze 'traptractor'.
(Foto: Cor Moesbergen)
2. (Foto: André Eijkenaar)

'Typisch Groesbeek'

Binnen ons werkgebied houden 17 actieve leden zich bezig met kasten controleren en plaatsen, pullen en soms adulte vogels ringen, de website kerkuilen.nu levendig houden en ga zo maar door. Eerst regelde Jan Jacobs alles als coördinator, maar waarom zou je het hele broedseizoen iedereen achter de broek aan zitten? Dus maakten we een whatsapp-groep, die na enige gewenning volop wordt gebruikt.

Het afgelopen seizoen controleerden we 70 broedsels (en we vermoedden dat er nog vijf op onbereikbare plekken waren). De 56 eerste broedsels brachten 224 jongen en de 14 tweede broedsels 33. Voor ons werkgebied een record! Van de 257 jongen ringden we 151 op 30 nesten. Dus geen gek gemiddelde van rond de vijf jongen per nest.

Een publieke omroep kreeg hier lucht van en maakte een reportage voor het programma 'Typisch Groesbeek' over de uilen, met een 'plat proatende' Henk Klaassen en Jan Jacobs in de hoofdrol.

We sloten het seizoen af met een barbecue bij Loes en Ton en zowaar, de kerkuil gaf nog een vliegshow toen de schemering viel.

Tekst: Hans van Ooijen en Ronald Zollinger

2

Oostelijk Flevoland

Turbojaar kerkuilen

Bij de familie Beye hing het afgelopen jaar een kerkuilenkast met een camera. Te zien was dat het eerste ei op 20 maart werd gelegd en op 22 april uitkwam. De vijf uilskuikens werden begin juni geringd. Tijdens onze eerste controledatum op 25 mei werden er twee broedsels met elk vier pullen geringd. Dit jaar broedden op zes nieuwe adressen voor het eerst kerkuilen.

Bij de familie Zeelenberg is op 2 maart een kerkuilenkast geplaatst in de schuur, die daarna eigenlijk direct werd bewoond door een kerkuilenpaar. Midden juni zijn uit deze kast zeven gezonde jongen geringd.

Tijdens de controles en ringsessies was er volop belangstelling van bewoners en genodigden. Zo ook op het bedrijf van de familie Jeuken, waarbij veel scouts van de scouting groep uit Dronten aanwezig waren. Met velen luisterden zij geïnteresseerd naar het verhaal van ringer Hans.

Zoveel nesten en jongen, een unicum

De ringperiode van de eerste broedsels begon op 25 mei en eindigde op 20 juli. Tijdens de controles werden 23 oude vogels gevangen en gecontroleerd. De niet geringde uilen werden voorzien van een ring.

Heel bijzonder was een tweede broedsel met 13 eieren op 18 oktober. Helaas mislukte dit broedsel, alle eieren waren onbevruucht. Er waren vier nesten met zeven jongen, maar ook een aantal nesten waarin weinig jongen zaten. Die waren al uitgevlogen.

Als kerkuilenwerkgroep hebben wij nog nooit meegeemaakt, dat er zoveel nesten waren en zoveel uilskuikens groot zijn geworden. 2019 was een turbojaar met 41 eerste broedsels en 178 pullen. 17 tweede broedsels met 50 pullen.

Heel bijzonder was een tweede broedsel met 13 eieren

Wij willen iedereen bedanken, die behulpzaam is geweest en een bijdrage heeft geleverd aan het behoud van de kerkuil. Bij diverse bedrijven zijn we gastvrij ontvangen en hebben we incidenteel gebruik kunnen maken van een hoogwerker. Tot slot dank aan Welkoop Dronten en Odd Fellows boeken Dronten voor hun sponsoring!

Tekst: Hans Docter en Lykele Zwanenburg

1

Zuidelijk Flevoland

Kerkuilenjong zoekt alternatieve uitgang

Op een hete dag in juni vorig jaar gingen we tijdens een kastencontrole naar een kerkuilenkast op palen. Deze kast troffen we enige tijd terug aan met een groot gat in de zijwand. Vermoedelijk het werk van een specht. We dichtten het gat met enkele planken. Echter toen we in juni bij de kast aankwamen, zagen we dat er boven de planken een nieuw gat was 'getimmerd'.

1. Er was veel belangstelling van de scouting groep uit Dronten. (Foto: Lykele Zwanenburg)
2. Kerkuilenkast op palen met 'spechtengat'.
3. Ontsnapping mislukt.

Tijdens de kastcontrole vonden we een broedsel met zes grote, vliegvlugge kerkuilenjongen. Toen we de jongen eruit haalden om ze te ringen, probeerde eentje te ontsnappen via het 'spechtengat' en dat leverde een mooi plaatje op. Gelukkig kon Herman hem met zijn hand tegenhouden.

Bij de nacontrole bleek dat alle zes jongen waren uitgevlogen. De kast is afgelopen winter door het Flevolandschap vervangen door een nieuwe.

Stichting Kerkuilenwerkgroep Flevoland is nog steeds op zoek naar vrijwilligers die het komende broedseizoen (vanaf juni) willen helpen met de kastencontrole en het ringen van de kerkuilen, torenvalken en holenduiven. Wie meldt zich aan? (Allan M. Liosi, tel. 036-5336834)

Tekst en foto's: Allan M. Liosi

2

3

Utrecht & Betuwe West

Piramidenestkast

Met in het achterhoofd dat de (extreem) warme zomers van de laatste jaren, en de verwachting dat dat wel zo zal blijven, bedacht ik dat het wenselijk is om in de nestkast de afstand naar de uitvliegopening te vergroten en zo te voorkomen dat jonge kerkuilen voortijdig het nest verlaten.

Geïnspireerd door de nestkasten met twee verdiepingen, zoals bij de Barn Owl Trust in Engeland, maakte ik de 'piramide- of taartpuntnestkast' voor kerkuilen. Eind 2018 plaatste ik twee kasten van dit model.

In tenminste één van de twee bij Bunnik (Utrecht)

kwamen in de zomer van 2019 twee legsels groot en alle jongen vlogen uit.

Deze piramidenestkast combineert een ruim broedoppervlak van 60 x 40 centimeter met een invlieggat op ca. 60 centimeter vanaf de bodem. Er is een tussenvloertje ('vide'), dat er voor zorgt dat onderin de kast donker is. Bovendien vermoed ik dat door het hoge model met de invliegopening bovenin, de warmte beter kan ontsnappen dan in het klassieke model. Ik maak overigens al jaren nestkasten met ontluichtingsroosters in de broedruimte, maar dat blijkt toch niet helemaal afdoende te zijn.

Prettige bijkomstigheid van het piramidemodel is dat er minder hout voor nodig is dan voor het reguliere doosmodel en dus ook net iets goedkoper te produceren.

Tekst: Marc van Leeuwen

1. Het piramidemodel van Marc van Leeuwen. (Foto: Marc van Leeuwen)
2. De zeven jongen, gefotografeerd door een ontbrekende plank aan de onderkant. (Foto: Ruud Leblanc)
3. De recordhouder in Noord-Holland bij zijn uilen. Zelfs de koe luistert ademloos mee. (Foto: André Klaver)

Inbraak met vergaande gevolgen

Ik neem u even mee naar 2011. Aan het eind van het broedseizoen doen we de laatste controle van de nestkast. Bij aankomst zien we dat er ingebroken is in het afgesloten gebouw dat dienst doet als opslag voor een houthandelaar. Via drie ladders gaan we naar de derde zolder waar de nestkast hangt. Bij de laatste ladder vind ik een simpel leeslampje en zie dat de nestkast van de balken afgestoten is met een oude ladder die daar ligt.

Voor ons is duidelijk dat hier jeugd heeft lopen rommelen. Een week later een nieuwe kast geplaatst op de balken en de oude kast op z'n achterkant voor een raam gelegd zodat het wat donkerder werd op zolder. Meteen het idee gevat om de ramen af te plakken met tape. Klusje voor de volgende keer. Het volgend jaar werd gelukkig weer gebroed in de nieuwe kast. Tijdens het ringen van de grote juvenielen zou ik de ramen wat meer afplakken. Ik zit gehurkt naast de oude nestkast die op de grond staat als ik

gegis hoor. Blijken er erg jonge uilen in te zitten. Tweede broedsel dus en dat in de bodemkast die op z'n rug ligt met het invlieggat aan de bovenkant. Na twee weken zitten er zeven jonge uilen in de kast. We besluiten om ze in de hoge kast te plaatsen aangezien er ook katten struinen op zolder. Uiteindelijk ringen we er zes. Gedurende zes jaar is er een succesvol tweede broedsel in de bodemkast geweest!

Tekst: Ruud Leblanc

Nieuw record Luc Smit

Luc Smit, sinds 1997 ringer in Noord-Holland en inmiddels zeer ervaren, vertelt altijd met veel passie over zijn geliefde kerkuil. Zo ook op 14 september bij een familie in Broek in Waterland. Wij dachten acht jonge kerkuilen in de emmer te hebben gezet en beneden aangekomen begon het ringen en de lezing voor de omstanders. Voor het gemak werden de jonge kerkuilen na het ringen één voor één in een kruiwagen met hooi gezet. Twee uiltjes eisten de hoofdrol op omdat ze nogal met elkaar in de clinch lagen. Bij de laatste uil aangekomen bleek Luc tussen zijn verhalen door nog steeds zeer alert te zijn. 'Het zijn er negen hoor, heren,' zei Luc lachend, terwijl hij ons 'bestraffend' aankeek. En verdraaid hij had gelijk. De twee drukte makende uilen verstoorden de groepsfoto maar het waren er écht negen! In juli 1998 had hij er zeven, ook in Waterland-Oost en nu dus negen. Dat bleek een record, zelfs voor de oude meester Luc Smit.

Tekst: André Klaver (met dank aan Wim Klaver en Jan Meijer)

Zuid-Holland

20 jaar regiocoördinator, wat is er veranderd?

'Hé Michel, jij hebt toch wat met uilen? De kerkuilenwerkgroep heeft een coördinator nodig voor Zuid-Holland, zou jij dat niet willen doen?' Met die vraag begon ik ruim 20 jaar geleden mijn 'carrière' als regiocoördinator voor Zuid-Holland. Ik weet nog dat ik gevraagd heb: 'Wat houdt dat zo'n beetje in?' en dat het antwoord luidde: 'Het valt wel mee, er zitten eigenlijk amper kerkuilen in Zuid-Holland'.

Dat laatste klopte in ieder geval. De stand schommelde die jaren rond de eeuwwisseling tussen de drie en zeven broedgevallen voor heel Zuid-Holland. Waarbij het jaarlijkse 'dieptepunt' de bijeenkomst van alle regiocoördinatoren was, waar een ieder de score van dat jaar moest opnoemen en aanvullen met wat leuke details.

Daar zat ik dan.

Friesland:

300 eerste

broedsels,

Brabant: 250, Zuid-Holland: drie eerste broedsels... Het enige wat me op de been hield, was mijn jaarlijkse flauwe grap richting Johan de Jong: 'het is niks met die kerkuilen, maar wij hebben in het dorp meer steenuilen dan jij in heel Friesland'. En mijn 'leuke details' waren opmerkingen als 'In de buurt van Gouda controleert een man al tien jaar 60 nestkasten zonder ooit één broedgeval'.

Ik heb in mijn eigen vogelboekje aangetekend dat er in 1990 een broedgeval was in de kerk van Kethel, niet ver van mijn woonplaats. Daarna duurde het jaren voor ik weer een kerkuil zag.

Maar de werkgroep zette door en heel langzaam maar zeker groeide het aantal kerkuilen ook in de 'overbevolkte provincie vol asfalt. Het bolwerk waar de

laatste kerkuilen van de provincie stand

hadden gehouden was het eiland

Goeree-Overflakkee, en dat bleef

lange tijd het beste gebied.

De grote graslandgebieden,

die Zuid-Holland toch

heus heeft in de Krim-

penerwaard, de Alblas-

serwaard en op iets

kleinere schaal mijn

eigen Midden Delf-

land, bleven lange

tijd vrijwel leeg.

Maar de aanhouder

wint. En sinds 2003

vertoont het aantal

broedparen een

gestaag stijgende

lijn. Met voorlopig 2019

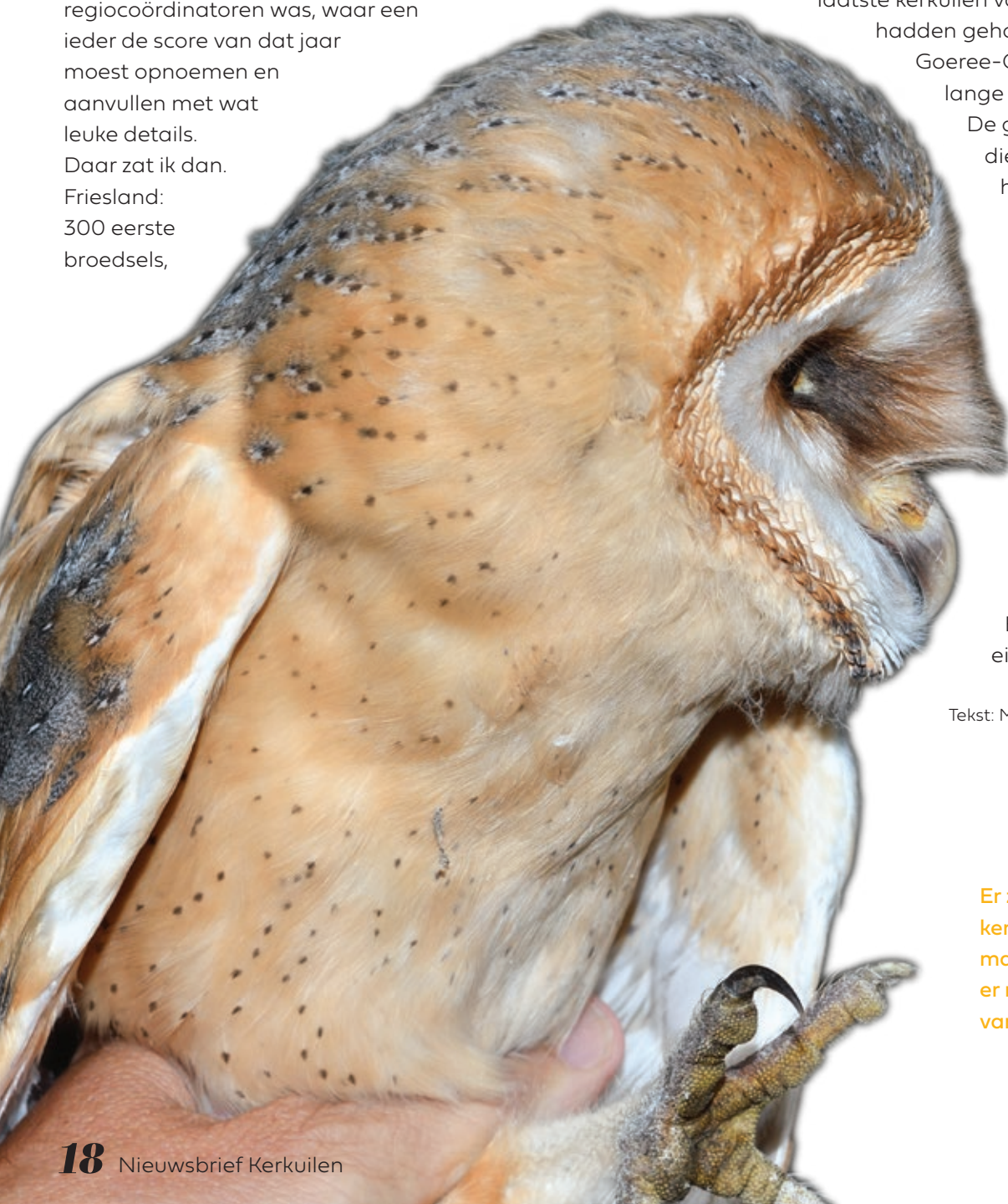
als absoluut recordjaar.

En wie weet waar het

eindigt!

Tekst: Michel Kuijpers

Er zaten rond 2000 amper kerkuilen in Zuid-Holland, maar de stijgende lijn zit er nu wel in. (Foto: Martin van Holsteijn)

Nieuwe uitvoering in/uitlooppijp.

Kauwen, marters en bijen

De laatste jaren (2015-2019) vertoont het aantal eerste broedsels in Zeeland een stijgende lijn. In 2015 waren er 153 eerste broedsels, 2019 heeft een totaal van 219 eerste broedsels. Het jaar 2019 was dan ook een topjaar voor alle regio's. Zie www.kerkuil.com voor uitgebreide regionale jaarverslagen.

In Zeeuws-Vlaanderen komen we steeds meer kauwen tegen in onze nestkasten. Ook wel leuk maar dat is niet de bedoeling. Op advies van

onze Belgische collega's hebben we er vijf voorzien van een nieuw type in/uitlooppijp. De aanpassing bestaat uit het afschuiven van de in/uitloop. In 2020 hopen we de eerste resultaten te zien. Ook de marter heeft in het westelijk deel van Zeeuws-Vlaanderen zijn weg gevonden. Hier zijn drie nestkasten voorzien van een anti-marterscherm (afgedankte satelliet-schotel). In een van de drie is deze succesvol want er zijn dit jaar twee broedsels geweest.

Tekst en foto: Hans Molenaar

Bijennest in kerkuilenkast

In het voorjaar van 2016 werden - als compensatie voor de gedwongen sloop van een oude boerderij in een nieuw natuurproject op Schouwen-Duiveland - vier kerkuilenkasten geleverd.

Een daarvan plaatsten we desgevraagd op de zolder van een villa. Tijdens onze controle in het voorjaar van 2017 vertelde de eigenaar dat er honing uit de inwendig geplaatste kast droop. Hij had inmiddels zelf een kerkuilenkast getimmerd en in een boom opgehangen. Het jaar erop informeerde hij ons dat er een gevelverbouwing aan zat te komen en hij de aannemer niet bloot wilde stellen aan een zwerm 'dolgedraaide' bijen.

In ons kerkuilenwerkgroepje hadden drie van de vijf actieve leden toevallig een imkerachtergrond, waaronder Theo de Kuiper en Co van den Boogert en dus werden er actieplannen bedacht. Voor verwijdering van de kast was grof breekwerk nodig. Maar wij wilden - ondanks onze beschermende kleding - niet op een relatief kleine zolder staan als er tussen de tien- en dertigduizend bijen losbraken. Dus werd er een stelling en een

kleinere bijenkast tegen de buiten-gevel geplaatst die het volk (en vooral de koningin) moest verleiden te verhuizen.

De bijen vlogen in eerste instantie door de PVC buis en door het isolatiemateriaal naar de nieuwe kast, alleen wilde de koningin de uilenkast niet verlaten en dus bleef het volk haar trouw.

Door de geplaatste stelling was het mogelijk de invliegopening van de kast van buitenaf te blokkeren. De kast werd alsnog met volk en al

verwijderd en (inmiddels zes weken later) naar Theo de Kuiper zijn bijenstal aan de rand van de duinen bij Renesse gebracht. Daar werden de kasten op elkaar gestapeld en kreeg het bijenvolk de gelegenheid een nieuwe huisvesting te betrekken. In Serooskerke schafte de eigenaar een nieuwe kastopstelling aan zodat de nakomelingen van zijn bijenvolk in 2020 terug konden keren in de vertrouwde omgeving.

Tekst en foto: Bert Kleijn

Brabant

Opmerkelijke vondsten

Met bijna 600 broedgevallen in 2019 en zo'n 38% van de nestkasten bezet zijn we erg tevreden. Tijdens het uilenseizoen zijn er altijd enkele bijzonderheden.

Stenuilen in een kerktoeren

In de toren van de kerk in Molenschot troffen vrijwilligers in de kerkuilenkast vooral veel takken aan. 'Helaas weer kauwtjes', dachten ze. Tot hun oog een paar kleine braakballetjes viel. Toen ze de kast wat verder openmaakten, zagen ze ineens twee steenuiltjes in de vol geladen kast zitten. Heel uitzonderlijk, zeker in een kerktoeren.

Ze hielden tijdens het schoonmaken en aanpassen van de kast de uiltjes even apart. Met het plaatsen van een koker voor de ingang hoopten ze de kauwtjes buiten de kast te houden. Het zou mooi zijn indien er het volgende seizoen weer een steenuilenbroedsel in komt.

Veertransplantatie na vliegend start

Een andere opmerkelijke 'vondst' was een kerkuil die, op vliegbasis Eindhoven bij het opstarten, uit een motor (200 graden Celsius) van een militair transportvliegtuig (KDC-10) was geblazen. Martin Vink - uilenbeschermer en tevens vogelwachter op het vliegveld - bracht de gehavende kerkuil vervolgens naar Vogelasiel Someren. De uil had ernstige brandwonden opgelopen aan onder meer de linker vleugel.

Omdat het volledig ruïen van een kerkuil erg lang duurt werd besloten de uil 'donorveren' te geven. Daarom werden door Pepie Smits-Peerlings (beheerder van het vogelasiel) aan de originele schachten nieuwe pennen, van een overleden kerkuil, geplakt. De vleugel kon op deze manier volledig worden vernieuwd. Eigenlijk een soort 'veertransplantatie'. De operatie nam ongeveer één uur in beslag en het was een secuur werkje.

Een dag later werd de kerkuil in een volière geplaatst voor zijn eerste vliegoefeningen die prima verliepen. De uil kon weer vliegen dankzij zijn donorveren. Het vogelasiel observeerde en verzorgde de kerkuil nog een tijdje voordat deze weer terug geplaatst kon worden in zijn oorspronkelijke omgeving rondom Wintelre. Dankzij de zorg en het vakmanschap van Vogelasiel Someren krijgt deze kerkuil weer een tweede kans in zijn leven!

Tekst: Mark Sloendregt, Joost Nijkamp en Jochem Sloothaak
Foto's: Martin Vink

1. De door Martin Vink (van Bird Control Unit) opgehaalde verbrande kerkuil.
2. De verbrande linker vleugel.
3. Jos Billekens met de drie jonge steenuilen.
4. De jonge steenuilen uit de kerkuilenkast

'Life finds its way'

Bij het dorp Velden in Noord-Limburg ligt een klein gehucht aan de oever van de Maas met een historisch verleden. Het behoorde in de Middeleeuwen tot één van de vier dorpskernen van Velden. Vermoedelijk heeft er tot de Romeinse Tijd een Keltisch dorp gestaan. Onder de enkele aanwezige gebouwen die er staan, bevindt zich een complex met een ouderwetse binnenplaats omringd door muren en een schuur. In deze schuur hangt al jarenlang een zelfgemaakte kerkuilenkast bij het halve maanvormige gat in de nok van het gebouw waarbij de kerkuilen vrij in het gebouw kunnen vliegen.

Al sinds 1995 (destijds als pubers) komen we jaarlijks langs om deze nestkast te controleren op de aanwezigheid van kerkuilen en om braakballen te verzamelen voor onderzoek. Lang stond deze locatie te boek als zijnde de plek waar in 1998 uiteindelijk zeven jongen waren uitgevlogen. Een bijzondere waarneming die tot dan toe nooit eerder was vastgesteld en tevens lang stand hield in Noord-Limburg.

Jong geleerd...

Destijds was het de eer aan Hans Maeghs om de jonge kerkuilen te ringen, een privilege die destijds aan een selecte groep personen was toebedeeld. Een zeer ervaren ringer en deskundige persoon die, met

veel passie voor vogels, vele mensen het ringen van vogels heeft laten zien, waaronder Jan Gijsberts en Ger Keizers, Hans en Jos Custers, Jan Beurskens, Paul Wijnen en ondergetekende. Dit in het kader van onderzoek. Dat velen van hen zich nog steeds in meer of mindere mate inzetten voor het beschermen/ringen van vogels zegt voldoende. Hopelijk blijft dit gedachtengoed zich voortzetten in de volgende generaties.

Eenzame hoogte

Op deze locatie bij Velden werden bijna jaarlijks kerkuilen groot gebracht. En eigenaar Sjaak draagt 'zijn uilen'

al twintig jaar een warm hart toe. Op maar liefst 7-8 meter eenzame hoogte hing de zelfgemaakte kast wiebelend aan metalen draden aan het dak. Alsof de kerkuilen wilden zeggen: 'je moet er iets voor over hebben om ons te kunnen bewonderen'. Voor ondergetekende een duizelingwekkende hoogte maar voor de 77-jarige Jos Billekens geen enkel probleem. Vol bewondering keek ik telkens op gepaste afstand toe hoe hij als een boommarter omhoog klauterde.

Tijdens de nestkastcontrole in juni 2019 constateerde Jos echter dat de nestkast met inhoud bijna naar beneden viel aangezien sommige planken los zaten. Nietsvermoedend opende Jos de nestkast en zag tot zijn verbazing geen jonge kerkuilen maar drie jonge steenuilen zitten. En dat op zo'n hoogte...

In het december 2019 werd er op vier meter hoogte een door Jos en Hans gemaakte nestkast met pijp opgehangen achter een houten luik met gat. Deze constructie is overigens 25 jaar geleden bedacht door Jos Billekens en bleek nu een waar succes te zijn, ook ten aanzien van het weren van kauwen in nestkast.

Je weet nooit wat je aantreft in een nestkast en dat maakt het spannend en interessant om erin te kijken en het draagt bij aan het behoud van een prachtige vogelsoort. Hopelijk kunnen we de jonge generatie blijven inspireren om zich hiervoor belangeloos in te zetten. Ik kijk uit wat de nieuwe nestkast de komende jaren voor moois gaat brengen. 'Life finds its way', zullen we maar zeggen.

Tekst en foto's: Ralf Bovee

Van de bestuurstafel

Tekst: Ruud Leblanc

Bestuurszaken

Wij zijn blij dat we een waardig opvolger hebben voor Henk Beckers, die jarenlang Limburg heeft gecoördineerd. Jeroen Veldman, van harte welkom. Henk, hartelijk dank. Voor Jan Jacobs (Betuwe Oost) zoeken we nog steeds naar een opvolger. Dat 2019 een goed uilenjaar was, heeft iedereen wel gemerkt. Maar dat we dat mooie jaar als bestuur tragisch moesten afsluiten had niemand verwacht. Volkomen onverwacht is vlak voor de Kerstdagen Martje Dokter, de vrouw van Reinder, overleden. Iedereen die wel eens onze stand heeft bezocht op bijvoorbeeld de Sovondag of Landelijke Uilendag heeft Martje daar als drijvende kracht gezien. Samen met Reinder werd daar veel vrije tijd in gestoken. Wij wensen Reinder veel kracht en hopen dat we de stand nog mogen aantreffen tijdens diverse activiteiten.

Martje, echtgenote van bestuurslid Reinder Dokter, was de drijvende kracht van onze stand. (Foto: Reinder Dokter)

Binnen het bestuur waren er nog meer wisselingen. Na 16 jaar voorzitter te zijn geweest van de Stichting Kerkuilen Werkgroep Nederland gaf Johan de Jong de hamer door aan Ruud Leblanc. Johan was vanaf 1985 landelijk coördinator en werd in 2004 voorzitter. Ruud op zijn beurt gaf het secretariaat door aan Wied Hendrix die na zes jaar afwezigheid het bestuur weer aanvulde. Bij deze verschuiving van taken kreeg Mary Mombarg de functie van vicevoorzitter. Tijdens de landelijke vergadering in januari is er uitgebreid stilgestaan bij het feit dat Johan de Jong met hart en ziel het voorzitterschap op verbindende

wijze heeft uitgevoerd. Gelukkig blijft Johan in het bestuur en mogen we gebruik blijven maken van zijn kennis en netwerk.

Landelijke Uilendag 2019

Op 12 oktober was de zaal in Meppel mooi gevuld met zo'n 150 deelnemers. Iedereen kon genieten van voordrachten van diverse sprekers. Er werd uitgebreid ingegaan op het leven van onder meer de oehoe, steen-, bos-, veld- en kerkuil.

Nieuwsbrief Kerkuilen 2019

Wederom zijn er 15.000 exemplaren van de 'Nieuwsbrief Kerkuilen 2019' uitgegeven voor de vrijwilligers en kasteigenaren. Hierin stond een overzicht met het aantal broedgevallen, mooie artikelen uit het land aangevuld met schitterende foto's. Graag willen we alle schrijvers, fotografen, vrijwilligers en kasteigenaren (gastgevers) hartelijk danken voor hun medewerking. De restyle van de nieuwsbrief is zeer goed ontvangen met dank aan RBF communicatie & print voor de sponsoring.

Ondersteuning

Ook in 2019 zijn we zowel financieel als in menskracht ondersteund door Vogelbescherming Nederland, die garant stond voor een bijdrage aan de Landelijke Uilendag en ons jaarplan. We hebben zo'n 400 donateurs. Dankzij deze donaties is het voor ons mogelijk jaarlijks de nieuwsbrief uit te geven en bij grotere giften de regionale werkgroepen te ondersteunen met materialen.

Website

De website www.kerkuil.com blijft voor ons van onschatbare waarde als mooi communicatiemiddel. Afgelopen jaar is er door Reinder weer veel energie ingestoken om deze te vernieuwen. Er komen veel mailtjes binnen met allerlei vragen en opmerkingen uit het hele land, die adequaat worden doorgestuurd naar de betreffende collega's. Op de website zijn enkele artikelen te vinden die we wegens ruimtegebrek niet hebben kunnen plaatsen, bijvoorbeeld het artikel 'Opnieuw veel broedende velduil in Friesland' van Romke Kleefstra en een artikel over het vergroten van overlevingskansen van jonge kerkuilten door Peter Boelee.

Social media

SKWN heeft een eigen Facebookpagina. Hier staat bijna dagelijks wel iets nieuws op. Ook hier komen veel vragen binnen waar we snel op reageren.

Sovondag

Op zaterdag 30 november 2019 stonden we weer met onze informatiestand op de jaarlijkse Sovondag op ons vertrouwde plekje in Ede. Het blijft leuk om tijdens persoonlijke gesprekken informatie uit te wisselen. Via onze stand proberen we ook verschillende attributen te verkopen om de kas te spekken.

Ringersbijeenkomsten

Ook in 2019 was er weer een certificeringsdag met 15 deelnemers in vogelasiel 'De Fûgelhelling' voor ringers van kerkuilen. De ringers moeten verplicht cursussen volgen om hun ringvergunning te behouden. Ze worden hier bijgeschoold door Johan de Jong, die geassisteerd wordt door Mary Mombarg.

Digitale nieuwsbrief

Zes jaar geleden zijn we gestart met de digitale nieuwsbrief. De maker hiervan, Engelbert van der Giessen, lukte het in 2019 weer om een paar keer een nieuwsbrief te maken. Er zijn afgelopen periode wederom nieuwe lezers bij gekomen. Geïnteresseerden kunnen zich hiervoor aanmelden door een mailtje te sturen naar digitalenieuwsbrief@kerkuil.com. Deze wordt onregelmatig uitgegeven, afhankelijk van kopij die binnenkomt. Dus heeft u een leuk verhaaltje of een mooie foto? Mail het dan naar dit e-mailadres. Bij deze gaat dan ook onze dank uit naar Engelbert.

ANBI en financieel overzicht

Onze stichting is ANBI-erkend, het is dus een door de belastingdienst erkende algemeen nut beogende instelling. Onder bepaalde voorwaarden kunt u giften aan een ANBI-erkende instelling als aftrekpost opvoeren voor uw belastingaangifte. Kijk voor meer informatie op de site van de belastingdienst. Het financiële overzicht van onze stichting vindt u op de website www.kerkuil.com.

Beleef de lente

In 2019 deed de kerkuil weer mee met de webcams van VBN op www.beleefdelente.nl. Gelukkig mochten we doorschakelen naar een camera die in Friesland geplaatst is bij De Alde Feanen van It Fryske Gea, waar we getuigen waren van een derde legsel. Dit 14de jaar staat de camera in Winterswijk met maar liefst beelden vanuit drie camera's.

Aan iedereen, die het kerkuilenbeschermingswerk een warm hart toedraagt

Ondersteun ons werk door een éénmalige gift op rekening nummer NL23 RABO 0344 2321 74 t.n.v. Kerkuilenwerkgroep Nederland te Hoorn onder vermelding van uw naam en adres (dan sturen wij u een Nieuwsbrief Kerkuilen).

Of word donateur via onze website www.kerkuil.com.

We zijn blij met elk bedrag! Alvast bedankt.

ANBI-RISN: 816866570

Periodieke gift

Dit is een jaarlijkse gift gedurende minimaal 5 jaar. Een periodieke gift is volledig aftrekbaar, dus vanaf de eerste euro. Als u een periodieke gift wilt doen moet u dit schriftelijk vastleggen met de SKWN. Op de website van de belastingdienst en op onze site kerkuil.com kunt u dit formulier downloaden, uitprinten en ingevuld opsturen naar SKWN zodat wij dit ingevuld en ondertekend aan u kunnen retourneren. U bent dan wel verplicht om gedurende deze gehele periode te doneren.

(Foto: Rein Beentjes)

Kerkuilenwerkgroep Nederland

www.kerkuil.com

Ook voor de ransuil was 2019 een topjaar.

Foto: André Eijkenaar

